

Hamar kommune
Vangsvegen 41
2306 Hamar

Trondheim, 21.03.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2017/280

Saksbehandler:
Astrid Berge

Avslag på søknad om tillatelse til utsetting av taggblåhegg og praktmarikåpe

Miljødirektoratet avslår Hamar kommune sin søknad om tillatelse til å plante 180 planter av praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*) og syv planter taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia* 'Alvdal') i Strandgateparken i Hamar kommune, jf. forskrift om fremmede organismer § 11 første ledd bokstav c. Utsetting av blåleddved (*Lonicera caerulea* 'Anja') krever ikke tillatelse etter forskrift om fremmede organismer.

1. Om søknaden

Det vises til søknad datert 10.01.2017, der Hamar kommune ber om tillatelse til planting av 180 planter av praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*), syv planter taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia* 'Alvdal') og 275 planter blåleddved (*Lonicera caerulea* 'Anja') som skal benyttes i et staudebed i Strandgateparken (gnr./bnr. 1/5824) i Hamar kommune.

2. Rettslig grunnlag

Formålet med forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer (forskriften) er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet, jf. forskriften § 1. Etter forskriften § 11 første ledd bokstav c, kreves det tillatelse for utsetting av landlevende planter oppført i vedlegg V, herunder praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*) og taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia* 'Alvdal') i parkanlegg og andre dyrkede områder samt transport- og næringsutbyggingsområder. Utsetting av blåleddved (*Lonicera caerulea* 'Anja') krever ikke tillatelse etter forskriften.

Miljødirektoratet kan, etter søknad, gi tillatelse til utplanting. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer i vurderingen, jf. naturmangfoldloven § 7. Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 tredje ledd. Vurderingen av om det skal gis tillatelse etter forskrift om fremmede organismer, skal ikke omfatte hensyn til plantehelse som ivaretas av matloven, jf. naturmangfoldloven § 32 tredje ledd. Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendige for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 fjerde ledd.

3. Miljødirektoratets vurdering

Det omsøkte utsettingsstedet ligger i et bymessig område i Hamar sentrum, uten direkte tilknytning til naturområder. I tabellen under er det gitt en oversikt over naturtyper og verneområde som det antas at taggblåhegg,

plantet i det omsøkte utsettingsstedet, kan spres til og etableres i.

Målingene gjort fra midtpunktet på naturtypen, noe som innebærer at deler av områdene ligger nærmere enn det som er oppgitt i tabellen. For Åkersvika naturreservat er korteste avstand mellom utsettingen og verneområdet målt. Informasjonen er hentet fra kartløsningen Naturbase.

Naturtype/verneområde	Verdi	Omtrentlig avstand (km)
Åkersvika naturreservat	Naturreservat	0,5
Kalkbarskog	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	0,8
Erstatningsbiotoper	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	0,8
Kalkbarskog	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	0,9
Erstatningsbiotoper på berg og åpen jord	Viktig naturtype (B-verdi)	1,0
Kalkskog med boreale lauvtrær	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	1,0
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	1,1
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	1,2
Lågurtslåtteeeng	Viktig naturtype (B-verdi)	1,3
Kalkedellauvskog	Viktig naturtype (B-verdi)	1,5
Åpen kalkmark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	1,5
Slåttemark	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	1,7
Slåttemark	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	1,8
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	1,8
Rik blandingsskog i lavlandet	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	1,9
Åpen kalkmark	Viktig naturtype (B-verdi)	1,9
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	1,9
Åpen kalkmark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,0
Artsrik veikant	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	2,0
Slåttemark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,0
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	2,0
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	2,0
Rik sump- og kildeskog	Viktig naturtype (B-verdi)	2,0
Evjer, bukter og viker	Viktig naturtype (B-verdi)	2,0
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	2,1
Gammel boreal lauvskog	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	2,1
Åpen kalkmark	Viktig naturtype (B-verdi)	2,2
Kalkbarskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,3
Kalkskog med boreale lauvtrær	Viktig naturtype (B-verdi)	2,3
Tresatt kulturmark	Viktig naturtype (B-verdi)	2,3
Andre viktige forekomster	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,4
Rik sump- og kildeskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,4
Gammel boreal lauvskog	Viktig naturtype (B-verdi)	2,4
Evjer, bukter og viker	Viktig naturtype (B-verdi)	2,5
Gammel lavlandsblandingsskog	Viktig naturtype (B-verdi)	2,6

Stor elvør	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,6
Kalkbarskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,8
Slåttemark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,8
Gråor-heggeskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	2,8
Kalkskog med boreale lauvtrær	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	3,0
Småbiotoper	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	3,0
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,0
Kalkskog	Viktig naturtype (B-verdi)	3,1
Rik sump- og kildeskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,1
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,1
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,2
Engpregete erstatningsbiotoper	Viktig naturtype (B-verdi)	3,3
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	3,3
	Viktig naturtype (B-verdi)	3,3
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	3,4
Kalkbarskog	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,4
Slåttemark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,4
Kalksjø	Viktig naturtype (B-verdi)	3,5
Rik edellauvskog	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	3,5
Fuktenger	Viktig naturtype (B-verdi)	3,5
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,5
Middels kalkrik innsjø	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,6
Evjer, bukter og viker	Viktig naturtype (B-verdi)	3,6
Stor elvør	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,6
Furuberget naturreservat	Naturreservat	3,6
Rikmyr	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,6
Naturbeitemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,7
Slåttemark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,7
Kalkbarskog	Viktig naturtype (B-verdi)	3,7
Middels kalkrik innsjø	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,7
Artsrik veikant	Viktig naturtype (B-verdi)	3,8
Evjer, bukter og viker	Viktig naturtype (B-verdi)	3,9
Gammel boreal lauvskog	Lokalt viktig naturtype (C-verdi)	3,9
Åpen kalkmark	Svært viktig naturtype (A-verdi)	3,9
Åpen kalkmark	Viktig naturtype (B-verdi)	3,9
Rik edellauvskog	Viktig naturtype (B-verdi)	4,0

I følge Artsdatabanken er taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia*) en relativt langlevd busk som stammer fra det nordøstlige Nord-Amerika. Arten har en effektiv frøproduksjon og har sannsynligvis aseksuell frøformering. Bærene blir spredd over potensielt lange distanser gjennom fuglespredning. Planten regnes for å ha en formidabel evne til å forville seg til, og etablere seg i, naturen, og invaderer spesielt kalkrike naturtyper. Taggblåhegg er vurdert av Artsdatabanken til å utgjøre svært høy økologisk risiko (SE), i hovedsak på grunn av artens negative påvirkning på truede arter og nøkkelarter, og at arten har endret tilstanden i en den truede naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Taggblåhegg kan påvirke stedegne arter der den etableres og bl.a. forstyrre

balansen mellom de stedege artene, gjennom at fugler utnytter og sprer taggblåheggs fruktepler. Taggblåhegg kan videre endre naturtyper ved at den kan danne busksjikt som ikke tidligere har vært til stede. Per i dag forekommer arten, og bidrar til tilstandsendringer, i naturtypen fastmarkskogsmark og åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone. Taggblåheggs hovedleveområder er kyst, skog, flomsone og berg og ur. I Artskart er det ikke registrert taggblåhegg i Hamar kommune pr. mars 2017.

Taggblåhegg vil i løpet av sin levetid kunne spre store mengder frø. Spredning av taggblåhegg til omkringliggende naturområder vil sannsynligvis i hovedsak skje via frøspredning ved hjelp av bærspisende fugler, som sidensvans og trostearter. Miljødirektoratet vurderer at frøspredningen i hovedsak vil være lokal, men ettersom planten spres med fugl vil langdistansespredning forekomme, slik at spredning til områder lengre borte fra utsettingsstedet ikke kan utelukkes. Siden det skal plantes ut syv planter av taggblåhegg vil spredningspresset fra den omsøkte utplantingen være moderat. Selv om spredningspresset fra den omsøkte utplantingen vil være moderat, finnes det mange viktige naturverdier i området som vil bli negativt påvirket av en etablering av taggblåhegg, herunder Åkervika naturreservat og de kalkrike naturtypene åpen kalkmark, kalkbarskog og kalkedelløvsog. Naturtypen åpen grunnlendt kalkmark i boreonemoral sone er en artsrik og sårbar naturtype (VU i Norsk rødliste for naturtyper 2011) som er leveområdet til en rekke trua arter.

Taggblåhegg har ett av sine hovedleveområder i flomsonesystemer, og direktoratet vurderer det derfor slik at det ikke kan utelukkes at taggblåhegg kan etablere seg i Åkersvika naturreservat. Formålet med opprettelsen av Åkersvika naturreservat er å bevare et verdifullt våtmarksområde med dets store variasjon av naturtyper som blant annet rike utforminger av bløtbunn, sumpmark, fuktenger, flomskogsmark og fastmarksskogsmark. Naturreservatet har særlig stor betydning for biologisk mangfold blant annet som leve- og voksested for sjeldne og truede plante- og dyrearter, jf. forskrift om vern av Åkersvika naturreservat § 1.

Det finnes følgelig mange svært viktige naturverdier i området som kan bli påvirket negativt av en utplanting av taggblåhegg. På bakgrunn av dette er det Miljødirektoratets vurdering at den omsøkte utplantingen av taggblåhegg medfører såpass stor fare for uheldige følger for naturmangfoldet at søknaden ikke bør innvilges.

Praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*) er en 40-70 cm høy flerårig urt med asekseuell frøformering. Arten setter årlig store mengder frø som spres med vind og dyr. Planten stammer fra fjellområder på Balkan. Arten er vurdert av Artsdatabanken til å utgjøre høy økologisk risiko (HI), i hovedsak på grunn av artens negative påvirkning på stegene arter og naturtyper. Erfaringer fra Færøyene tilsier at planten er vanskelig å bekjempe når den først har etablert seg i naturen. Praktmarikåpe sine hovedleveområder er kyst, konstruert fastmark og berg og ur. I Artskart er det registrert tre spredte forekomster av praktmarikåpe i Hamar kommune pr. mars 2017.

Også for praktmarikåpe er det Miljødirektoratet sin vurdering at spredningen primært vil være lokal. Ettersom frøene spres både med vind og dyr, herunder fugl, har direktoratet grunn til å anta at spredning over lengre distanser av praktmarikåpe vil kunne forekomme, slik at viktige naturverdier i området vil kunne bli negativt påvirket av praktmarikåpe i løpet av dens levetid. Det omsøkte antallet praktmarikåpe som ønskes utplantet er stort, noe som vil gi et tilsvarende stort spredningspress. På denne bakgrunn vurderer direktoratet at den omsøkte utplantingen av praktmarikåpe medfører såpass stor fare for uheldige følger for naturmangfoldet at søknaden ikke bør innvilges.

I denne sammenheng vil Miljødirektoratet peke på at det finnes alternativer til bruk av taggblåhegg og praktmarikåpe som utgjør en lavere risiko for uheldige følger for naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 12.

Kunnskapsgrunnlaget i saken anses som tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven § 8, og naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) får dermed ikke anvendelse i denne saken. Miljødirektoratet anser naturmangfoldloven §§ 10-11 som mindre relevante i denne saken.

Som nevnt ovenfor, krever ikke utsetting av blåleddved tillatelse etter forskrift om fremmede organismer. Miljødirektoratet gjør oppmerksom på at forskrift om fremmede organismer setter krav om skriftlig miljørisikovurdering ved etablering og utvidelse av parkanlegg og transport- og næringsutbyggingsområder, jf. forskriftens § 23. Det kreves ikke skriftlig miljørisikovurdering dersom det skal plantes innenfor allerede eksisterende bed. Kravet om skriftlig miljørisikovurdering innebærer at man før utsetting av blåleddved og andre arter som ikke krever tillatelse etter forskriften, må utarbeide en skriftlig vurdering av plantenes spredningsevne og den risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold utsettingen medfører. Eventuelle forebyggende tiltak etter forskrift om fremmede organismer § 18 om alminnelige krav til aktsomhet skal inngå. Vurderingen skal ved forespørsel gjøres tilgjengelig for Miljødirektoratet.

4. Vedtak

Miljødirektoratet avslår søknaden til Hamar kommune om tillatelse til å plante 180 planter av praktmarikåpe (*Alchemilla mollis*) og syv planter taggblåhegg (*Amelanchier alnifolia* 'Alvdal') i et staudebed i Strandgateparken i Hamar kommune, jf. forskrift om fremmede organismer § 11 første ledd bokstav c, jf. vedlegg V.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Yngve Svarte
Avdelingsdirektør

Bjarte Rambjør Heide
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.